

"En l'origen d'UDC hi ha el carlisme"

L'historiador Josep Termes explica en aquesta entrevista les connexions entre carlisme i nacionalisme al nostre territori des de la importància de les reivindicacions forals en les guerres carlines fins l'empremta d'aquest moviment en Unió Democràtica.

Quina relació hi ha entre el carlisme i el nacionalisme en l'origen del moviment legitimista?

—El fenomen carlí és complicadíssim. Ara hi ha una revitalització dels estudis sobre carlisme que en bona part eviten pensar en el carlisme com un pur problema legitimista, com han fet abans tant els mateixos carlins com els seus detractors. Es planteja com un moviment social i, com dic, un moviment complex. Dintre d'aquest moviment, un dels components relativament clars que té és el que podríem dir el foralisme. Es pot discutir quan apareix aquest foralisme, aquesta reclamació dels territoris històrics en defensa d'un passat i unes lleis pròpies: es pot discutir si comença amb la primera guerra carlina de 1833 o si ja està abans en els aixecaments dels realistes purs de 1822 o el dels malcontents de 1827. Una altra visió és que potser en aquestes primeres èpoques no és molt clar, però el foralisme és molt evident en la guerra de 1847-48 i més encara en el 1872 amb la proclama del pretendent carlí a favor dels Furs. Els carlins sempre tenen una certa associació amb la defensa de drets històrics i, per tant, encara que la paraula sigui anacrònica, amb autogovern.

—I a les Illes?

—A les Illes el tema és més delicat. D'entrada perquè no hi ha fugida possible i les forces d'ordre públic, l'exèrcit i les milícies nacionals controlaven millor l'illa. És un mal territori per fer guerrilles. Els bons territoris per la guerrilla són la muntanya i els llocs que connecten amb fronteres exteriors. Per tant, el carlisme mallorquí no té el mateix pes en la insurgència que el català o el valencià. Però la tesi de Peñarubia va demostrar que el car-

lisme mallorquí tenia una posició molt clara també en l'evolució del mallorquinisme cultural i literari. És molt probable, per exemple, que mossèn Alcover procedeixi també del carlisme.

—Aquest foralisme no es perd amb el temps?

—Si la perspectiva s'allarga fins més endavant, la cosa encara és més clara: hi ha un exemple, si es vol típic i tòpic però molt clar, que és el naixement a Catalunya de la democràcia cristiana, que té una empremta carlina extraordinària i prou nacionalista. És a dir, Unió Democràtica de Catalunya (UDC) sorgeix en temps de la República per defensar uns certs principis catòlics però també per defensar el dret de Catalunya a la sobirania. I aquí estan totes les famílies carlines. En definitiva tots els antecedents de Miquel Roca. El mateix Carrasco i Formiguera, fundador d'UDC, venia clarament de la tradició catòlica que és tan present en el carlisme. La prova és que és l'únic diputat que a les Corts constituents va protestar contra la dissolució de l'ordre dels jesuïtes. I després Franco el va fer afusellar en la guerra civil.

El catolicisme és l'altre gran component del carlisme. És a dir que si hi ha un sector catòlico-tradicional que va a parar als regionalismes-nacionalismes, hi ha un altre sector immediatament lligat a això, que està perfectament exemplificat

en el mossèn de poble gairebé integrista, que fa una defensa extrema dels principis religiosos. El tercer element que hi ha al carlisme és el legitimisme dinàstic. El carlisme és un còctel en què les tres coses es donen bastant, però crec que l'últim, el del legitimisme, és el menys important.

—Supose que el més lògic és que a les classes populars que es van aixecar els afectara molt menys el

"Unió Democràtica de Catalunya sorgeix en temps de la República per defensar uns certs principis catòlics però també el dret de Catalunya a la sobirania. I aquí hi ha moltes de les famílies carlines del Principat."

legitimisme que la defensa dels Furs o les terres comunals que van ser desamortitzades en aquella època.

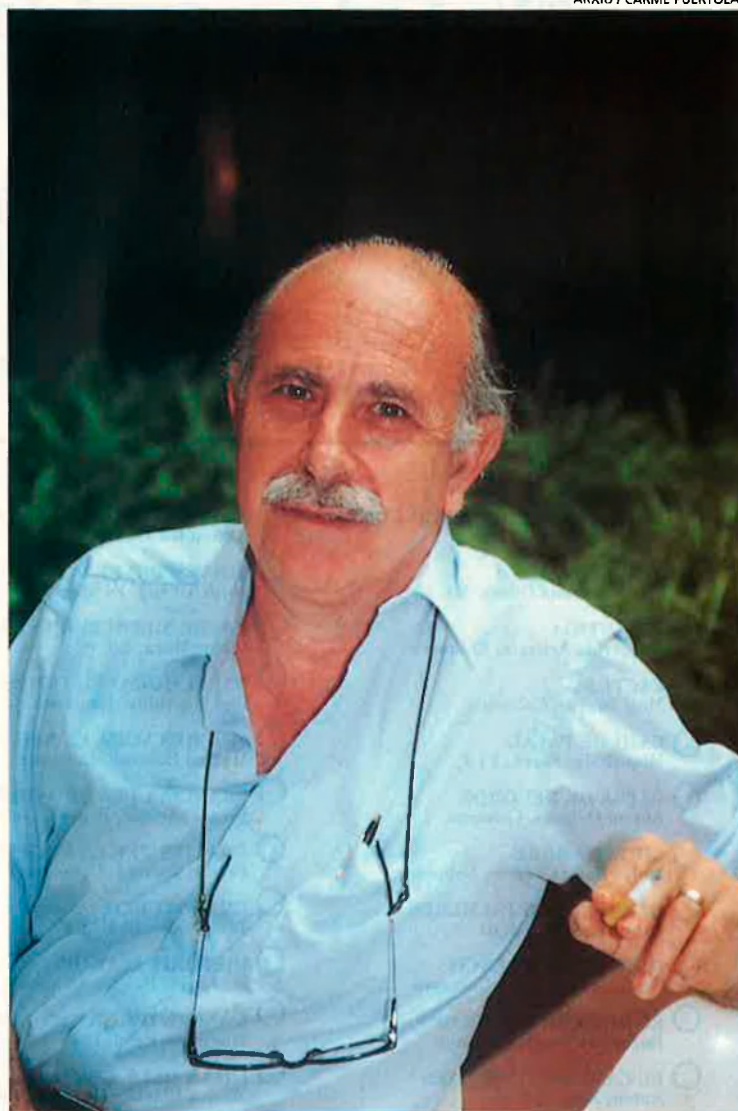
—És clar, són les coses que més els afecten. Perquè el carlisme apareix en el moment en què es fa la revolució liberal burgesa. Es va fent indústria i es van eliminant les velles terres de tipus comunal i les terres de l'església que, malgrat ser d'una institució que no és el poble, beneficiava els pagesos per la via de l'arrendament. Aleshores, mitjançant la desamortització es convertien aquestes terres en un producte privat que cau en mans dels rics. Penso que és evident que això afecta les poblacions pageses de muntanya amb molts inconvenients i pocs avantatges. Això anirà canviant amb el temps. No oblidem tampoc que bona part dels sectors de l'església, cap a la dècada de 1880, quan la Restauració, veuen l'evolució del Vaticà i entren en una via d'adaptar-se a la vida moderna i a la societat. Per bona part d'aquesta tradició catòlica catalana que més o menys ja era foralista, aquesta adaptació a la realitat és entrar en la via del regionalisme catòlic. Aquest és el cas del Jaume Cullell, Torras i Bages i l'exemple espiritual més gran d'aquesta línia és mossèn Cinto Verdguer.

—Aquesta gent venia del carlisme?

—Home, és evident. Començant perquè en Jaume Cullell havia estat carlí. Tot aquest món de tradició catòlica és un món filocarlí. Fins i tot, estic segur que un fitxatge biogràfic de les famílies carlines a Catalunya i al País Valencià revelaria moltes coses en aquest sentit. Abans hem parlat de Miquel Roca i dels seus avantpassats però ara hem citat unes figures senyeres del catolicisme catalanista i si anem buscant en trobem més. El pare d'en Serra i Mugret, fundador del socialisme democràtic catalanista era carlí. O carlí o un catòlic nacionalista que està al costat. I en la literatura i l'art també es dona aquesta relació. Solà-Morales, el de la reforma del Liceu, era d'una de les grans famílies carlines d'Olot.

—La segona guerra carlina o guerra dels matiners també apareix com un moviment popular, després de les accions dels trabucaires...

—Sí, els trabucaires és el nom que donen, en acabar la primera guerra carlina cap al 1839 o 1840, a tota aquesta gent que continua fent la guerrilla a les muntanyes fins el 1848, quan comença la guerra dels Matiners. Sobre aquesta guerra ja va dir en Jaume Camps a la seva tesi que és extraordinàriament important perquè col·laboren les primeres partides republicanes que hi ha a Espanya amb les partides carlines. Tant col·laboren que hi ha, gairebé, una mena d'intercanvi d'organitzacions terroristes que s'ajuden. Quan un carlí és en zona predominantment republicana, va amb les partides republicanes i viceversa. Intercanvien armes, ferits, etc. Fou una guerra molt reveladora d'unió de forces contra l'estat liberal, censitari i isabelí. A més l'airecament dels matiners és un dels més originals perquè coincideix amb el moment de la revolució europea del 1848. Quan Marx i Engels treuen *El mani-*

fest comunista i per tot Europa van començant el que es diu les revoltes democràtico-nacionals, just aquí es relacionen les antípodes: és a dir, que el carlí, que en principi és l'integrista màxim, i el republicà federal, que és l'extremíssima esquerra, van junts pegant trets contra l'exèrcit espanyol.

—Vol dir que en tots dos casos hi ha una base popular que, pels seus interessos propis, busca el mateix però per diferents vies?

—Sí. Vull dir que amb banderes i estendards diferents, fan gairebé les mateixes coses. D'altra banda, recorda que quan hi ha aquests moviments de tipus popular, les banderes i estendards no tenen gaire sentit. El que hi ha és el descontentament o el neguit de base.

—En què desembocarà tot això?

—Entre d'altres coses, això desembocarà en una frustració amb un sentit de fracàs total a partir de la restauració, de la victòria del Martínez Campos i de la pau, en l'any 76. El carlisme trabucaire veu, després de 50 anys de lluita, cada vegada més perduda la causa i més refermat el règim d'Alfons XII. Aca-

"En la guerra dels matiners, carlins i republicans fan gairebé les mateixes coses però amb banderes i estendards diferents."

*Vota la novel·la en català escull la novel·la de l'any

-Podeu votar per:

CORREU: Apartat 828
17080 Girona

FAX: 972/21 29 54

TEL.: 972/21 11 62

INTERNET: <http://www.6 tems.grn.es/Prubertrana>

☐ ADEU, JOAN! ADEU, BARCELONA!
Jordi Argenter. Proa	☐ ELS PECATS DEL BALNEARI
Antoni Ribas. Columna	☐ LA REINA DE SABA
Miquel Rayó Ferrer. Moll
☐ AMOR DE CANS
Maria-Antònia Oliver. Ed. 62	☐ ELS VESPRES DE DON MAGÍ CASTELLARNAU
Jordi Tinena. La Magrana	☐ LES MARES
Josep A. Baixeras. Columna
☐ ATLÀNTIDA
Margarida Aritzeta. Columna	☐ ENTRE SILENCIS D'ESTELS I TOMBES
Victor Mora. Ed. 62	☐ NATURA D'ANGUILA
Maria de la Pau Janer. Columna/Proa
☐ CACTUS
Magí Sunyer. Columna	☐ EXCELSIOR O EL TEMPS ESCRIT
Biel Mesquida. Empúries	☐ NOMS A LA SORRA
Lluís-Anton Baulenas. Columna
☐ CAMÍ DE PALAU
Miquel Mas Ferrà. 3 i 4	☐ FIGURES VORA EL REC
Manuel Bofarull. Columna	☐ ODI
Hèctor Hernández Vicens. Moll
☐ CAPSA DE RECORDS
Antoni Dalmau. Columna	☐ FRANCINA I LA PROVIDÈNCIA
Rosa Fabregat. Pagès	☐ OMBRES EN EL RIU
Joaquim Espinós, Ed. del Bullent
☐ CIUTAT AMBRE
Maria Dolors Farrés. Columna	☐ GRÀCIES PER LA PROPINA
Ferran Torrent. Columna	☐ PASSIONS APÒCRIFES
Francesc J. Bodí. Ed. del Bullent
☐ DARRERA LES PALMERES
Laura Palmes. Ed. 62	☐ GRANOTURCO
Josep Valls. El Mèdol	☐ PLOURE A LA MAR
Isa Tròlec. Bromera
☐ DIETARI DE SILENCIS
Santiago Cucurella. Columna	☐ HISTÒRIA D'AMOR
M. Àngels Puigbò. Columna	☐ REGALÈSIA
Jaume Prat. La Magrana
☐ EL BRUNZIR DEL TEMPS
Enric Vila Casas. Columna	☐ L'ÀNGEL D'HORA EN HORA
Miquel de Palol. Proa	☐ SENTIMENTAL
Sergi Pàmies. Quaderns Crema
☐ EL CAMÍ DE VINCENNES
Antoni Marí. Ed. 62	☐ L'ILLA DELS MORTS
Màrius Blàvia. Columna; Viena	☐ TOT HO DEIXO ENRERE
Santiago Moix. Columna; Viena
☐ EL CAMP DE L'OMBRA
Miquel Pairofí. La Campana	☐ L'IMPOSTOR SENTIMENTAL
Xavier Moret. Empúries	☐ TREURE LA POLS
Maria Pons i Vidal. Pagès
☐ EL CAPVESPRES DE L'HEROI
Jordi Mata. Bromera	☐ LA CAÇA I L'AMOR
Francesc Puigpelat. Columna	☐ TRUCANT A LES PORTES DEL CEL
Bel Bosck. Empúries
☐ EL MÓN D'HORACI
Vicenç Pagès. Empúries	☐ LA CASA DE LA PLATJA
Emili Rosales. Columna	☐ UN SEGLE DE PRODIGIS
Roser Caminals. Columna
☐ EL TEMPS CREMAT
Armand Quintana. Columna	☐ LA DESAPARICIÓ D'EVELYN
Xulio Ricardo Trigo. Planeta	☐ VERD CASTANY
M. Dolors Salat. Columna
☐ ELS DÉUS DE CALIFÒRNIA
Silvia Aymerich. 3 i 4	☐ LA INNOCENT
Isabel-Clara Simó. Columna	☐ VIARANYS DEL DESTÍ
Llorenç Torrent. Centre d'Estudis
Comarcals del Ripollès
☐ ELS DIES ROJOS
Rafael Vallbona. Columna	☐ LA MORT AL MIGDIA
Llàtzer Carles. Columna	
☐ ELS PARADISOS ARTIFICIALS
Alfons Cervera. 3 i 4	☐ LA PALMERA DE BLAT
Mercè Ibarz. Quaderns Crema	

**Fes-ho ara. No ho deixis per demà. Vota aquella que t'hagi agradat i no posis excuses a donar el teu vot a la Novel·la de l'Any entre les editades en català durant el 1995.*

Fundació Prudenci Bertrana

— Premis literaris de Girona —

Noms i Cognoms _____
Adreça _____ DNI _____
Població _____ Codi postal _____

"El carlisme és una de les potes del nacionalisme"

ba, per tant, en un cert cansament. Aquí ens ajuden les biografies. Cal recordar que personatges com els Tristany del poble d'Ardèvol, al llarg de mig segle, han perdut propietats, s'han arruïnat, hi ha molts familiars —oncles, nebots, cosins— que han mort i, per tant, després de tants anys hi ha cansament, una consciència que el món ha canviat. Per altra banda, els carlins no són enemics del tren ni de la fàbrica. En cap lloc on manen els carlins ningú no toca la xemeneia de les fàbriques. Aleshores s'han cansat i alguns han evolucionat. En aquell moment, l'església catòlica ha vist que aquesta opció integrista-legitimista s'ha acabat. Per tant, hi ha una recerca de l'acomodament en la vida moderna. Aquest acomodament els fa retrobar encara amb més força els seus orígens tradicionalistes-foralistes. I això es veu en famílies concretes. Els Vayreda d'Olot, per exemple. Un germà és el famós pintor paisatgista de l'escola d'Olot. L'altre és autor dels *Records de la darrera carlinada*, és a dir, un dels primers escriptors de la renaixença catalana. Són família carlina i passaran a ser família del catalanisme literari i cultural. Això és curiós i on passa més és al País Basc i a l'àrea de Catalunya i el País Valencià. I una mica a Galícia.

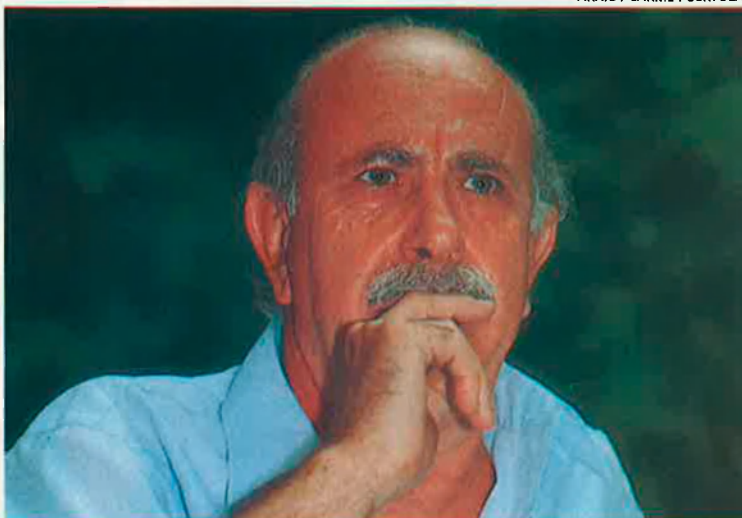
—Es a dir, que el carlisme dona una sèrie de gent que, essent religiosa, pren com a nous objectius la defensa dels Furs i del regionalisme.

—Sí, el carlisme és una de les grans potes de la reivindicació nacional. L'altra procedeix del món popular urbà, és a dir de l'esquerra: des dels precedents republicans federals fins totes les esquerres obreristes. I això potser més marcadament a Catalunya que al País Valencià. En Rovira i Virgili ja va definir en el seu moment, que per interpretar el catalanisme, entre molts altres factors, hi havia dos punts claus que eren la descomposició i evolució de dos grans moviments populars: el carlisme n'era un i l'altre era el republicanisme federal.

—Els carlistes defensen també que van tenir un paper molt important en la redacció de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1932. Quin paper tenen els carlins en la segona república?

—Jo crec que el carlisme a Catalunya a la Segona República ja ha sofert una gran davallada. Queden cercles carlins a molts pobles que en principi no són contraris a l'Estatut d'Autonomia, però a mesura que passa la República i la tensió entre dretes i esquerres —i entre clericals i anticlericals— es va fent més evident aquests residus del carlisme tendeixen a situar-se contra la república, encara que no tan clarament contra l'Estatut. La prova és que hi ha una tesi que posa de relleu que, durant la guerra, la Falange Española Tradicionalista y de las JONS que rep els carlins catalans en el bàndol de Franco, els mira amb molta prevenció perquè són catalanistes. O sigui que aquí podríem fer un error, que és veure els carlins durant la república empenyats per la polèmica religiosa i posar-los a l'altra banda. Mirem-nos-ho d'una altra manera: en plena guerra i en plena postguerra, els sectors del Movimiento miren

ARXIU / CARME PUÉRTOLAS

els carlins catalans com suspectes de filocatalanisme, de bones relacions amb la Lliga Regionalista, etc. En canvi, els sectors falangistes són ben mirats perquè són clarament anticatalanistes i contraris al catalanisme cultural, literari, etc.

Àlex Milian

"La derrota del 1876 fa que moltes famílies carlines passin a ocupar un lloc en el catalanisme cultural."

DISPROIN
LEVANTE, S.L.

Poeta Artola, 22, baixos
46021 València
Tels. (96) 361 36 65
393 07 83
Fax (96) 361 32 51

DISTRIBUÏDOR OFICIAL PRODUCTES OFICINA **3M**

ORDINADORS
GENERAL
PC

LEXMARK

Distribuidor Autoritzat
Informàtica Personal

Canon

**ORDINADORS
IMPRESSORES
CONSUMIBLES
I ACCESSORIS**

IBM

Apple

EPSON

LLOGUER I SERVEI TÈCNIC PRODUCTES VISUALS **3M**
RETROPROJECTORS P.C.L. PANTALLES

MULTIMÈDIA - OFIMÀTICA

CD ROM - LLIBRES - JOCS - SOFTWARE
TENDA EXPERTA EN INFORMÀTICA